

Terved fénye süssön rá az emberekre!
 Akarjuk akarni, amit Te gondoltál,
 s ne éreznők soha, hogy mily messze volnál!
 Legyen egy-ugyanaz, amit „fent” és „lent” láatsz,
 teremtett világod sátra: székesegyház!
 Adj kenyeret hozzá, napról-napra élünk,
 testünk épségéért hogy ne kelljen félnünk.
 Amit elrontanánk, kérünk, úgy ird jóvá,
 mint mi a másokét – lerótt kegy-adóvá...
 Lásd, könnyű az embert kísértésbe vinni –

szabadíts meg ettől s taníts Benned hinni!
 Ahrimán-Lucifer-Sátánt kötnéd fékre,
 Szabadíts meg, Isten, a gonosztól végre!
 Tied minden ország, hatalom s dicsőség –
 örök Ámen-t zeng az angyali díszörség...”

(Jézus és a démonok imája)

Mi is azt kérjük és kívánjuk, hogy Makkai Ádámot fogadja az angyali díszörség, és zengjen neki örök Áment!

Mezey Katalin

Makkai Ádám útja

Mezey Katalin

(1943, Budapest)

költő, író, kiadóvezető,
 Kossuth-díjas

Makkai Ádám nagy utat járt be élete 84 éve alatt. Mondhatni, megkerülte a világot, úgy ért vissza 2015-ben szülőföldjére, szülővárosába. Ő, aki 1956 novemberében szinte egy öltözet ruhában hagyta el Magyarországot, úgy tért haza, hogy költői, írói, műfordítói életművében hazahozott mindent, amit élete során „zsákmányolt”. Hosszú és változatos vándorútjának minden fontos élményét, és minden gondolatot, ami a fejében, a szívében megfordult. Mindent hazahozott.

Világtapasztalata az évtizedek során azért tudott szerves egészszé épülni, mert szellemének volt kiindulópontja, volt viszonyítási pontja. Mindvégig kötődött a szülői ház igényességéhez: a magyarság melletti elsődleges elkötelezettségéhez, a magyar irodalom, zene, a magyar kultúra sokrétű, büszke örökségéhez. Rendhagyó tehetségű édesanyjától – irodalmunk máig méltatlanul mellőzött, nagy prózaírójától –, Ignác Rózsától, a székelyföldi Kovászna szü-

löttétől örökölt istenhitét mindvégig megőrizte, úgy is mondhatnánk, hogy bárhol élt is, mindig tudta, hogy hol lakik az Úristen. A gyermekkorától magába szívott magyar és európai műveltség Makkai Ádám szellemi karakterének épp olyan fontos jellemzője volt, mint az a könnyedség, ahogy számos idegen nyelvet elsajátított, egymással összevetve, elfogulatlanul vizsgált. Megkockáztatom azt a merész állítást, hogy a csaknem egész életét igénybe vevő, nagy világtapasztalatai hitelességével bizonyította, hogy minden ország, minden nép történelme, de mindennapi valósága is ismerős és értelmezhető annak, akinek van saját kiindulási pontja. Aki a sok közül egy országot, egy népet a sajátjaként ismer, megért és szeret, benne értelmezni tudja önmagát. Az idegen világok megértése természetesen nem hozza föltétlenül magával az otthonosság érzését, ahogy ezt az *Akamu próféta harmadik levele a hawaiiakhoz* című

versében megfogalmazta: „kilógunk szörnyen a sorból / hát maguk meg hunnét gyűttek / maradunk tökkel ütöttek / gyúratván másféle porból.”

Élete két legnagyobb szellemi vállalkozásához talán az adta a bátorságot és az erőt, hogy a megismert új világokat tudta mihez viszonyítani, valóságképében el tudta helyezni, és kihívást látott bennük. Az egyik ilyen nagy vállalkozása az *Angol/amerikai idiomatikus szólások és kifejezések tára* címen magyarul is megjelent (*A dictionary of American idioms*. International House, Budapest, 1987), de a világ számos más nyelvén is kiadták. Sok ezer angol nyelvi fordulatot, idiómát gyűjtött össze és látott el értelmezéssel ebben, megajándékozva ezzel magát az angolszász nyelvtudományt is. Ez a gyűjtemény nemcsak kortárs nyelvi fordulatokból táplálkozik, hanem tartalmazza a klasszikus angol írásbeliségben fellelhető idiómákat is, mint ahogy vélhetően új és új kiadásai kiegészülnek majd az elkövetkezendő évtizedekben születő nyelvi fordulatokkal.

És mintha ugyanennek a szellemi függetlenségnek, bátorságnak lenne köszönhető Makkai Ádám másik nagy vállalkozása is. A *csodaszarvas nyomában* című kétezer oldalas szöveggyűjteményében – egy hadosztálynyi költőt műfordításra csábítva – sokszínű kóstolót adott az angol nyelvű olvasóknak a magyar líra kincseiből (*In Quest of the Miracle Stag I–II. The Poetry of Hungary*, International Association of Hungarian Language and Culture, 2003). Seamus Heaney Nobel-díjas író költő írta erről a monumentális antológiáról, hogy egy nagy és ismeretlen irodalmi földrészre vezet: a magyar költészet máig felfedezetlen terepére.

A sok nyelven értő, beszélő és író Makkai Ádám rendkívüli tehetségét szívesen állította a játékos, „kísérleti” nyelvészet szolgálatába is. A versfordítás természetéről például aligha lehet többet elmondani, mint amennyit Johann Wolfgang von Goethe *A vándor éji dala* című versének különböző műfordításai segítségével, azoknak az eredeti nyelvre való „visszafordítá-

saival” elmondott („*Cantio nocturna peregrini*”. *Hétnyelvű rejtvény*; Chicago–Budapest, 1996). Erre a vaskos kötetére a költő mindig nagyon büszke volt, hiszen kísérlete épp komolytalanságánál és szertelenségénél fogva vált tudományosan tanulságossá és az olvasók számára szórakoztatóvá.

Makkai Ádám élete és munkássága bizonyítja, hogy mennyi mindenre elég egyetlen emberélet, néhány évtized is, ha valakinek olyan fáradhatatlan a lelke, mint az övé volt, amely, mint írta: „képtelen a feledésre / öntudatlan szendergésre / nyugalomra elalvásra / körömszakadtig elvászva / álmok formájában kísért...” Halála napján, 2020. január 18-án szívbeli társán, Makkai Arany Ágnesen túl ránk is testálódott nyolcvannégy nyughatatlan esztendejének gazdag öröksége. Ránk maradt a feladat, hogy értékeit a maguk valóságában megismerjük, kincseit a magunkénak érezzük, annyi játékos leleménnyel és olyan komolysággal használjuk, amilyenel ő megalkotta, egybegyűjtötte azokat.

Tudom, hogy most sem kell félnünk attól, hogy kialszik a lelke, hiszen, ahogy írta: az „képtelen kialudni”. Mégis nehéz felfogni, hogy fáradhatatlan szelleme, tapintatos, de eleven humora holnapi kérdéseinkre már nem válaszolhat.

Oláh Katalin Kiga:
„Európai vőlegény”

